

■ Τὸ κέντρο, ἡ καρδιά καὶ ὁ πυρήνας τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ἔτους

Ἡ Κυριακὴ τοῦ Πάσχα!*

«Δὲν μπορούμε νὰ γιορτάσουμε ἐπάξια τὴν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ, ἂν μέσα στὴν ψυχὴ μας τὸ Φῶς ποὺ ἔφερε ὁ Σωτὴρας μας δὲν νικήσῃ ἐντελῶς τὸ σκοτάδι τῶν ἁμαρτιῶν μας»

Ἄυτη ἡ κλητὴ καὶ ἁγία ἡμέρα, ἡ μία τῶν Σαββάτων, ἡ βασιλὶς καὶ κυρία, ἑορτὴ ἑορτῶν καὶ πανηγυρις ἐστὶ πανηγύρεων!...», ψάλλουμε στὴν ὀγδόη Ὠδὴ τοῦ πασχαλιάτικου Ὄρθρου.

Ἡ Κυριακὴ τοῦ Πάσχα ὀνομάζεται «πανηγυρις πανηγύρεων». Θὰ ἦταν θεολογικὰ ἀνακριβὲς νὰ ποῦμε, ὅτι τὸ Πάσχα εἶναι, κατὰ τρόπο ἀπόλυτο, ἡ μεγαλύτερη ἀπὸ τὶς Ἑορτὲς τῆς Χριστιανοσύνης.

Εἶναι βέβαια σπουδαιότερη ἀπὸ τὰ Χριστούγεννα ἢ τὰ Θεοφάνια· δὲν μπορούμε ὅμως νὰ ποῦμε, ὅτι ἡ Πεντηκοστὴ εἶναι λιγότερο σημαντικὴ ἀπὸ τὴν Ἀνάσταση.

Ὡστόσο οἱ Πασχάλιες πανηγύρεις –καὶ ἐδῶ πρέπει στὴν Κυριακὴ τοῦ Πάσχα νὰ συνδέσουμε καὶ τὴν Μεγάλη Πέμπτη καὶ τὴν Μεγάλη Παρασκευή– δίνουν στὸ **Μυστήριον τῶν Χριστουγέννων** τὸ **πλήρωμα** τοῦ περιεχομένου τους καὶ ἀποτελοῦν τὸ ἀναγκαῖο **προοίμιο τοῦ Μυστηρίου τῆς Πεντηκοστῆς**.

Τὸ Πάσχα εἶναι λοιπὸν τὸ **κέντρο**, ἡ **καρδιά** καὶ ὁ **πυρήνας** τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ἔτους. **Ἀ**πὸ τὴν ἡμερομηνία αὐτὴ ἐξαρτᾶται ὅλος ὁ **λειτουργικὸς κύκλος**, ἐπειδὴ ἀπὸ αὐτὴ καθορίζονται ὅλες οἱ κινήτρες Ἑορτὲς τοῦ Ἡμερολογίου.

* * *

Ἡ Ανάσταση τοῦ Χριστοῦ μας διακηρύσσεται μὲ κάθε ἐπισημότητα κατὰ τὸν Ὅρθρο τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα, μιὰ Ἀκολουθία ποὺ τελεῖται εἴτε τὴν Κυριακὴ τὸ πρωῒ πολὺ νωρὶς, εἴτε κατὰ τὰ μεσάνυχτα τοῦ Μεγάλου Σαββάτου.

Πρὶν ἀρχίσει ἡ Ἀκολουθία, ὁ κεντημένος «Ἐπιτάφιος», ποὺ εἶχε τοποθετηθεῖ πάνω στὸ ἀνθοστόλιστο κουβούκλιο τοῦ Ἐπιταφίου στὸ μέσον τοῦ ναοῦ, μεταφέρεται στὸ ἱερὸ Βῆμα καὶ τοποθετεῖται στὴν Ἁγία Τράπεζα¹.

• **Μετὰ** ἀπὸ τὸν Κανόνα μὲ τὶς ἑννέα Ὁδὲς τοῦ Μεσονυκτικοῦ, ποὺ ψάλλονται καὶ ἀπόψε, ὁ προεξάρχων Ἐπίσκοπος ἢ Ἱερέας ἐμφανίζεται στὴν Ὁραία Πύλη. **Κρατᾷ** ἓνα ἀναμμένο κερι, ἐνῶ ὁ Χορὸς ψάλλει τό: «**Δεῦτε** λάβετε φῶς ἐκ τοῦ ἀνεσπέρου Φωτός, καὶ δοξάσατε Χριστὸν τὸν ἀναστάντα ἐκ νεκρῶν».

Γιὰ ἄλλη μία φορὰ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀνατολῆς μᾶς παρουσιάζει τὸ Μυστήριον τῆς Χριστιανικῆς μας Πίστεως ὡς **Μυστήριον τοῦ Φωτός**. Ἐκεῖνο τὸ Φῶς, τοῦ Ὁποίου τὴν Γέννηση ὑπέδειξε τὸ ἄστρο τῆς Βηθλεέμ, ἔλαμψε ἀνάμεσά μας μὲ μία λάμψη διαρκῶς ἀυξανόμενη· τὸ σκότος τοῦ Γολγοθᾶ δὲν μπόρεσε νὰ τὸ σβήσει.

Ξαναφέγγει τώρα ἀνάμεσά μας καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ ἀναμμένα κερὶὰ ποὺ κρατοῦν στὰ χέρια τους οἱ πιστοὶ μαρτυροῦν τὸν θρίαμβό Του.

Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ δηλώνεται ἡ βαθιὰ πνευματικὴ σημασία τοῦ Πάσχα.

Ἡ σωματικὴ ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ θὰ ἦταν γιὰ μᾶς χωρὶς σημασία, ἂν τὸ Φῶς τοῦ Χριστοῦ δὲν καταύγαζε ταυτοχρόνως καὶ τὸ ἐσωτερικό μας.

Δὲν μπορούμε νὰ γιορτάσουμε ἐπάξια τὴν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ, ἂν μέσα στὴν ψυχὴ μας τὸ Φῶς ποὺ ἔφερε ὁ Σωτήρας μας δὲν νικήσει ἐντελῶς τὸ σκοτάδι τῶν ἁμαρτιῶν μας.

• **Σχηματίζεται** πομπή, ἡ ὁποία βγαίνει ἀπὸ τὸ Ἱερὸ καὶ σταματᾷ ἔξω ἀπὸ τὴν ἐκκλησία, μπροστὰ στὴν εἴσοδο. **Διαβάζουν** τότε τὸ Εὐαγγέλιον τῆς Ἀναστάσεως ἀπὸ τὸν Εὐαγγελιστὴ Μᾶρκο (1^ο 1-8) καὶ στὴν συνέχεια ψάλλουν τὸ μεγαλόπρεπο θριαμβευτικὸ Ἀντίφωνο τοῦ Πάσχα:

«**Χριστὸς** ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, θανάτῳ θάνατον πατήσας, καὶ τοῖς ἐν τοῖς μνήμασι ζωὴν χαρισάμενος».

Τὸ Ἀντίφωνο αὐτὸ ἐπαναλαμβάνεται πολλὰ φορὲς.

• **Ὅταν** ἡ πομπὴ ἐπιστρέψει στὸν ναό, ψάλλεται ὁ Ἀναστάσιμος Κανόνας ποὺ ἀποδίδεται στὸν ἅγιο Ἰωάννη τὸν Δαμασκηνό:

«**Ἀναστάσεως** ἡμέρα, λαμπρυνθῶμεν λαοί...», «**Φωτίζου**, φωτίζου, ἡ Νέα Ἱερουσαλήμ...», «**Ἦ, Πάσχα** τὸ μέγα καὶ ἱερώτατον, Χριστέ...».

Οἱ πιστοὶ ἀσπάζονται ὁ ἓνας τὸν ἄλλον. **Ὁ** χαιρετισμὸς εἶναι «Χριστὸς Ἀνέστη! Ἀληθῶς Ἀνέστη!».

* * *

Ὁ Ὅρθρος ἀκολουθεῖται ἀπὸ τὴν Θεία Λειτουργία τοῦ Χρυσοστόμου.

• **Τὸ** Ἀποστολικὸ Ἀνάγνωσμα ἀπὸ τὶς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων ἀναφέρεται στὸ γεγονός τῆς Ἀναστάσεως: **Σ**τοὺς Ἀποστόλους ὁ Ἀναστημένος «παρέστηεν Ἐαυτὸν ζῶντα μετὰ τὸ παθεῖν αὐτὸν ἐν πολλοῖς τεκμηρίοις».

• **Ἴ**σως μᾶς φανεῖ παράξενο, ὅτι τὸ Εὐαγγέλιο τῆς Θείας Λειτουργίας δὲν εἶναι μία ἀκόμη διήγηση τῆς Ἀναστάσεως. **Ἡ** Ἐκκλησία στὴν Ἑορτὴ τοῦ Πάσχα ἐπιλέγει τὴν ἀρχὴ τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου: **«Ἐν** ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος...».

Ἴσως, ὁ λόγος αὐτῆς τῆς ἐπιλογῆς νὰ εἶναι ἡ προτίμηση τῶν Ἑλλήνων Χριστιανῶν γιὰ ὃ,τι συμβαίνει «ἐν πνεύματι» –πέρα ἀπὸ τὴν κατὰ σάρκα Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ– ὑπάρχει ἡ νίκη τοῦ Φωτὸς ἐπὶ τοῦ σκότους.

Διότι, ὁ στίχος «καὶ τὸ Φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει καὶ ἡ σκοτία Αὐτὸ οὐ κατέλαβε» δὲν σημαίνει, ὅτι τὸ σκότος δὲν δέχθηκε τὸ Φῶς, ἀλλὰ μᾶλλον ὅτι τὸ σκότος στάθηκε ἀνίκανο νὰ ἐλέγξει καὶ νὰ σβῆσει τὸ Φῶς, αὐτὸ τὸ Φῶς, τοῦ ὁποῖου τὸν θρίαμβο βλέπουμε σήμερα. **«Καὶ** ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν Αὐτοῦ...».

Ἴσως, ἐπίσης, ἐπειδὴ ἡ Ἑορτὴ αὐτὴ μιᾶ περισσότερο στὴν ψυχὴ τῶν Χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς, θέλησε ἡ Ἐκκλησία νὰ τοὺς δώσει αὐτὴ τὴν συγκλονιστικὴ περικοπὴ ἀπὸ τὸ τέταρτο Εὐαγγέλιο, ὡς ἐπιτομὴ ὀλόκληρου τοῦ Χριστιανικοῦ Μηνύματος².

* * *

Στὸ τέλος τῆς Λειτουργίας³, διαβάζεται ἡ ὠραία **Ὁμιλία** ποὺ ἀφιερώνει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος στὸ Ἅγιο Πάσχα.

Παραθέτουμε ἀποσπασματικὰ κάποιες φράσεις:

«...Εἰ τις ἀπὸ τῆς πρώτης ὥρας εἰργάσατο, δεχέσθω σήμερον τὸ δίκαιον ὄφλημα... **εἴ** τις μετὰ τὴν ἕκτην ἔφθασε, μηδὲν ἀμφιβαλλέτω, καὶ γὰρ οὐδὲν ζημιούται. **Εἴ** τις ὑστέρησεν εἰς τὴν ἐνάτην προσελθέτω μηδὲν ἐνδοιάζων.

Εἴ τις εἰς μόνην ἔφθασε τὴν ἐνδεκάτην, μὴ φοβηθῆ τὴν βραδύτητα. **Φιλότιμος** γὰρ ὢν ὁ Δεσπότης, δέχεται τὸν ἔσχατον καθάπερ καὶ τὸν πρῶτον... εἰσελθετε πάντες εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου ἡμῶν... ἐγκρατεῖς καὶ ράθυμοι τὴν ἡμέραν τιμήσατε, νηστεύσαντες καὶ μὴ νηστεύσαντες, εὐφράνθητε σήμερον... πάντες ἀπολαύσατε τοῦ συμποσίου τῆς πίστεως...

Μηδεις ὀδυρέσθω πταίσματα, συγγνώμη γὰρ ἐκ τοῦ τάφου ἀνέτειλε...».

Αὐτὰ τὰ ὑπέροχα λόγια δημιουργοῦν ἓνα πρόβλημα: Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος μοιάζει νὰ θεωρεῖ ἴσους ἐκείνους ποὺ ἔχουν πνευματικὰ προετοιμαστεῖ γιὰ τὴν Ἑορτὴ μὲ ὅλους ἐκείνους ποὺ ἔμειναν ἀπροετοίμαστοι.

Καλεῖ καὶ τοὺς μὲν καὶ τοὺς δέ. **Μιλᾶ** σὰν νὰ μὴν ὑπάρχει καμία διαφορὰ ἀνάμεσά τους, σὰν νὰ δέχονται ὅλοι τὴν ἴδια Χάρη.

Καὶ ὅμως, ξέρουμε, ὅτι τὴν Χάρη τῆς Ἀναστάσεως τὴν ἀπολαμβάνουν ἐκεῖνοι ποὺ σήκωσαν καὶ τὸν Σταυρὸ Του καὶ πέθαναν μαζί Του.

Ξέρουμε, ὅτι ἡ ὁδὸν τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς εἶναι ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιὰ τὴν χαρὰ τοῦ Πάσχα. Αὐτὸ εἶναι ἀλήθεια.

Ὡστόσο, ὁ Κύριός μας, μέσα στὸ μέγα Του ἔλεος, ἐπιφυλάσσει ἀπὸψε στὸν Ἐαυτὸ Του τὸ δικαίωμα νὰ ἀνατρέψει τὴν τάξη τῶν πραγμάτων.

Ἀποκάλυψε στοὺς Ἀποστόλους τὸν θρίαμβό Του, πρὶν τοὺς συνδέσει μὲ τὸ Πάθος Του. **Ὅλοι, ἐκτὸς ἀπὸ ἓναν, Τὸν ἐγκατέλειψαν κατὰ τὶς ὀδυνηρὲς ὥρες τοῦ Γολγοθᾶ, κι' ὅμως τοὺς δέχεται ἀπ' εὐθείας στὴν χαρὰ τῆς Ἀναστάσεώς Του.**

Αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι ἄλλαξε ἡ οἰκονομία τῆς σωτηρίας μας: χωρὶς τὸν Σταυρὸ, ἡ δόξα τῆς Ἀναστάσεως δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ δική μας.

• **Ἀλλὰ, ὁ Σωτῆρας μας οἰκονομεῖ τὴν ἀδυναμία τῶν Μαθητῶν Του. Τοὺς χαρίζει σήμερα τὴν χαρὰ τοῦ Πάσχα, παρότι εἶναι τόσο λίγο προετοιμασμένοι γι' αὐτήν.**

Ἀργότερα, αὔριο, θὰ τοὺς μυήσει καὶ στὸ Πάθος: «Ὅτε ἦς νεώτερος, ἐξώνυες ἐαυτὸν καὶ περιεπάτεις ὅπου ἤθελες, ὅταν δὲ γηράσεις, ἐκτενεῖς τὰς χεῖρας σου, καὶ ἄλλος σὲ ζώσει καὶ οἶσει ὅπου οὐ θέλεις» (Ἰωάν. κα' 18).

Τὸ λέει στὸν Πέτρο ὁ Κύριος, ὅταν ἐφανίστηκε στοὺς Ἀποστόλους στὴν ὄχθη τῆς λίμνης τῆς Γαλιλαίας. Μετὰ τὴν Ἀνάσταση. Καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς μᾶς ἐξηγεῖ τὸ νόημα τῆς φράσης: «Τὸ εἶπε αὐτό, γιὰ νὰ δεῖξει μὲ ποιὸ θάνατο θὰ δοξάσει τὸν Θεό».

Ὁ Πέτρος καὶ οἱ ἄλλοι Ἀπόστολοι θὰ μετάσχουν, μὲ τὸ Μαρτύριο τους, στὸ Πάθος τοῦ Διδασκάλου τους, ἀλλὰ μόνον ἀφοῦ γίνουν κοινωνοὶ τῆς δυνάμεως τῆς Ἀναστάσεως.

Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο λειτουργεῖ ὁ Κύριός μας καὶ μὲ ἐμᾶς. Ἀπέχουμε πολὺ –τουλάχιστον οἱ περισσότεροι ἀπὸ ἐμᾶς– ἀπὸ τοῦ νὰ ἔχουμε πιεῖ τὸ Ποτήριον τοῦ Πάθους. Δὲν βοηθήσαμε τὸν Ἰησοῦ νὰ σηκώσει τὸν Σταυρὸ Του. Δὲν συσταυρωθήκαμε μαζί Του. Τὴν ὥρα τῆς ἀγωνίας Του, κοιμόμασταν. Τὸν ἐγκαταλείψαμε. Τὸν ἀρνηθήκαμε μὲ τὶς ποικίλες ἀμαρτίες μας.

● **Κι'** ὅμως, παρὰ τὴν ἐλάχιστη ἐτοιμασία μας, παρὰ τὸ ὅτι δὲν εἴμαστε καθαροί, ὁ Ἰησοῦς μᾶς προσκαλεῖ τώρα νὰ εἰσέλθουμε στὴν Πασχάλια χαρά: ● **ἂν** ἀνοιξοῦμε εἰλικρινὰ τὴν καρδιά μας στὴν συγγνώμη ποὺ ἀνέτειλε ἀπὸ τὸν Τάφο Του. ● **ἂν** ἀφήσουμε νὰ τὴν πλημμυρίσει τὸ Φῶς τῆς Ἀναστάσεως. ● **ἂν** προσκυνήσουμε τὴν Παρουσία τοῦ Ἀναστάντος. τότε, θὰ δεχθοῦμε κι' ἐμεῖς τὴν δύναμη τῆς Ἀναστάσεως, τὴν ὁποία τὸ δῶρο

τῆς Πεντηκοστῆς θὰ τελειοποιήσει.

Τότε καὶ μόνο τότε, θὰ καταλάβουμε τὸ νόημα τοῦ Σταυροῦ καὶ θὰ μπορέσουμε νὰ διεισδύσουμε, ὅσο μᾶς ἐπιτρέπουν οἱ φτωχές μας δυνάμεις, στὸ **Μυστήριο τοῦ Πάθους**.

Νὰ λοιπόν, πῶς ἐξηγεῖται ἡ ἑκκληση τοῦ Χρυσοστόμου, ἢ μᾶλλον ἡ υπόσχεσή του, σὲ ὅσους δὲν εἶναι ἔτοιμοι, στοὺς «μὴ νηστεύσαντες».

Ἡ Ἐκκλησία ἔκανε μία θαυμάσια ἐπιλογή ἐντάσσοντας αὐτὴ τὴν **Ὁμιλία** στὴν ἡμέρα τοῦ Πάσχα.

Ἄς τὴν ξαναδιαβάσουμε, δὲν θὰ βροῦμε γιὰ τὴν σημερινὴ μέρα καλύτερο ὕλικό γιὰ στοχασμό. □

(*) Lev Gillet, ἐνὸς Μοναχοῦ τῆς Ανατολικῆς Ἐκκλησίας, Πασχαλινὴ κατάνυξη, σελ, 105-112, ἐκδόσεις «Ακρίτας», 1η ἔκδοση, Αθήνα, 2009. ● **Ἐπιμέλ.** ἡμετ.

1. **Σ**τὴν Πατρίδα μας, στὴν Ἑλλάδα, ὁ **Ἐπιτάφιος** ἀποσύρεται καὶ τίθεται στὴν Ἁγία Τράπεζα στὸ τέλος τοῦ Ὁρθρου τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, μετὰ τὴν περιφορὰ τοῦ Κουβουκλίου-Ἐπιταφίου περὶ τοῦ Ναοῦ (σημ. ἐπιμελ.).

2. **Ὁ** Ὅσιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης, στὸ περίφημο βιβλίον αὐτοῦ: «Συμβουλευτικὸν Ἐγχειρίδιον, ἧτοι Περί Φυλακῆς τῶν Πέντε Αἰσθήσεων...» (εφάλειον ΙΑ', § Ε'), ἀναφέρεται μὲ θαυμάσιο τρόπο στὸ σχετικὸ ἐρώτημα: «**Διατί ἐν τῇ Ἀναστάσει τοῦ Κυρίου θεολογικὸν ἀναγινώσκεται Ἐδαγγέλιον**». **Ἡ** ἀπάντησις τοῦ Ὁσίου Νικοδήμου δὲν ταυτίζεται μὲ τὴν τοῦ π.Λ.Γ. (σημ. ἐπιμελ.).

3. **Ἡ** κανονικὴ θέσις, βάσει τοῦ Τυπικοῦ, τῆς ἀναγνώσεως τῆς χρυσοστομικῆς **Ὁμιλίας** εἶναι τὸ τέλος τοῦ Ὁρθρου, πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἀναστασίμου Θείας Λειτουργίας, ἐφ' ὅσον ἀφορᾷ **ἄμεσα μὲν** στὴν Κοινωνία τῶν Ἀχράντων Μυτηριῶν, **ἔμμεσα δὲ** στὴν μυστικὴ κοινωνία τῆς Ἀναστασίμου Χαρᾶς, στὴν ὁποία καλοῦνται βεβαίως «νηστεύσαντες καὶ μὴ νηστεύσαντες» (σημ. ἐπιμελ.).